

Sotsiaalpartnerite uued teemad, uued vahendid ja uuenduslikud tavad

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Käesoleva võrdlusuuringu peamine eesmärk oli koguda teavet selle kohta, kuidas sotsiaalpartnerite organisatsioonid kõikjal Euroopa Liidus juurutavad ja kasutavad uusi teemasid ja uuenduslikke lähenemisviise, vahendeid ja tavasid. Selles vaadeldakse, kuidas tööturu osapooled reageerivad mitmesugustele tööelus esile kerkivatele probleemidele ja vajadustele. Uuringus piirduakse sotsiaalpartnerite tavade analüüsiga sektorivahelisel, sektori ja riigi tasandil ajavahemikul 2000–2014. Eurofoundi ja teiste organisatsioonide teadustööde ülevaatel põhinevas uuringus kasutatakse teavet ja analüüsimeid, mis on saadud Eurofoundi Euroopa korrespondentide võrgustiku kaudu kogu ELi ja Norra kohta.

Poliitikataust

Sotsiaalne dialoog on Euroopas endiselt oluline. Kolmkümmend aastat pärast sotsiaaldialoogi algatamist ELi tasandil nendivad kõik osalejad, et Euroopa sotsiaaldialoogi on vaja hoogustada. Pealegi on ELi tasandi poliitilistes diskussioonides rõhutatud, et eriti 2008. aasta kriisi järel on esile kerkinud uued arutelud sotsiaalse õigluse, demokraatia, töö kvaliteedi ja töösuhete uute mudelite teemal, mis vastanduvad traditsioonilistele töösuhetele ja sotsiaaldialoogi süsteemidele. Seetõttu on tähtis välja selgitada, kuidas sotsiaalpartnerid reageerivad arvukatele poliitilistele, õiguslikele ja sotsiaalsetele probleemidele, uurides uusi teemasid ja vahendeid ning töötades välja uuenduslikke lähenemisviise.

Peamised järeldused

Sotsiaalpartnerite organisatsioonid üle kogu Euroopa tegutsevad, et lahendada nende ees seisvaid probleeme. Siiski on selle tegevuse tähtsus, areng ja tulemused väga erinevad ning neid on raske hinnata.

Uued ja uuenduslikud teemad kõikide liikmesriikide tegevuskavades

Uuringu esimene tähtis element on uudsuse aspekti piiritlemine. Seejuures lähtuti iga riigi kontekstist ja institutsioonilisest raamistikust, sest töösuhete süsteemid ja sotsiaalpartnerite organisatsioonide suhtlus erinevad väga suures ulatuses, olenevalt institutsioonilisest taustast.

Uuring toob põhiliselt välja uute teemade kaks liiki:

- teemad, mis on uued kogu ELi seisukohast (näiteks kliimamuutus);
- teemad, mis on uued ainult teatud liikmesriikide jaoks (näiteks sooline võrdõiguslikkus).

Nende erinevuste väljaselgitamise kõrval on uuringu üks tähtsamaid järeldusi, et kõikide ELi riikide sotsiaalpartnerid on lisanud oma poliitilistesse tegevuskavadesse uusi teemasid ning kasutanud uusi ja uuenduslikke lahendusi tekkivatele väljakutsetele reageerimiseks. Mitme riigi organisatsioonid on läbi teinud organisatsioonilised muutused, nagu näiteks ühinemis- ja värbamisalgatused. Vanemate ja uuemate liikmesriikide vahel täheldatakse märkimisväärseid erinevusi seoses uute teemade ulatuse ja nendega tegelemise motivatsiooniga. Siin võib eristada kolme peamist riikide rühma. Esimesse rühma kuuluvad 11 riiki (alates 2004. aastast ELiga ühinenud riigid ja Ühendkuningriik), kus riiklikud sotsiaalpartnerid tegelevad peamiselt ELi tasandi poliitikavades tõstatatud teemadega. Teise rühma (10 Kesk-, Ida- ja Lõuna-Euroopa riiki) sotsiaalpartnerid on läinud uut teemade „miinimumkataloogist“ kaugemale, püüdes paremini hõlmata tööturule ilmunud uusi, madalapalgalisi või väheste oskustega rühmi ning lahendada sotsiaalkindlustusküsimusi. Kolmanda rühma (kaheksa Põhjamaade ja Lääne-Euroopa riiki) sotsiaalpartnerid uurivad väga mitmekesiseid uusi

teemasid, et reageerida sisemistele ja välistele teguritele ja probleemidele.

Analüüs näitab, et ELi tasandi algatused, eriti ELi tasandi sotsiaalpartnerite kokkulepped – näiteks tähtajaliste töölepingute, kaugtöö ja soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas – on tugevasti mõjutanud uute teemade valikut, mida riiklikud sotsiaalpartnerid on otsustanud käsitleda. See mõju avaldub eriti selgesti riikides, kus nii organisatsiooniline suutlikkus kui ka sotsiaaldialogi ja sotsiaalpartnerite poliitiline mõju on suhteliselt nõrgad (näiteks Kesk- ja Ida-Euroopa riigid).

Sotsiaalpartneritel muutuste läbiviimiseks suurem surve

Uuring kinnitab, et sotsiaalpartneritele muutuste läbiviimiseks avaldatud surve suurenes pärast 2008. aastat kõikides liikmesriikides märkimisväärselt. Siiski on see suundumus ilmsem Lõuna-Euroopa riikides, eriti 2008. aasta kriisi tõttu enim kannatanud riikides.

Uuringuga tehti kindlaks mitu muutuste tõuketegurit, mis on ühised nii tööandjatele kui ka ametiühingutele. Need on:

- sisemised probleemid, sh organisatsioonilised, nagu näiteks vajadus reageerida üha mitmekülgsemale tööjõule ja ettevõtjaskonnale;
- välised probleemid, nagu restruktureerimine, suurenev töötus ja töösuhete aluseks olevad õiguslikud reformid.

Analüüs näitab ka, et sotsiaalpartneritel on ühised huvid ja mured seoses vajadusega parandada ametioskusi ning tulla toime demograafiliste muutuste ja tööturu mitmekesistumise tagajärgedega. Neil on samuti ühine huvi sotsiaaldialogi rolli stabiliseerida ja tugevdada.

Selle kõrval leiti ka olulisi erinevusi. Aastatel 2000–2014 tegid ametiühingud läbi suuremad organisatsioonilised ümberkorraldused kui tööandjate organisatsioonid. Tööstuse kahe osapoole vahel on endiselt olulised erinevused konkreetsete teemade käsitlemise ja tööeluga seotud strateegiate kohaldamise osas.

On ilmne, et mitte kõik sotsiaalpartnerid ei suuda kohaneda ja uusi tavasid kasutusele võtta. See tuleneb peamiselt asjaolust, et organisatsioonid on erineva tugevusega ja tegutsevad erinevates töösuhete raamistikutes. Uuring näitas liikmesriikide

polariseerumist, kus ühele poole asetuvad riigid, kus sotsiaalpartneritel on tööelu reguleerimisel oluline roll, ja teisele poole riigid, kus neil ei ole üldse mingit rolli.

Kolme liiki mõju

Uute tavade ja uuenduste sotsiaal-majandusliku mõju hindamine on raske ülesanne. Uuringu tulemusel tehti kindlaks kolme liiki mõju:

- peaaegu töötingimusi reguleeriv mõju: peamiselt Põhja- ja Lääne-Euroopa riikides;
- tugev, kuid vähem universaalne mõju: peamiselt Lõuna-Euroopa riikide rühmas;
- vähene mõju: peamiselt Kesk- ja Ida-Euroopa riikides.

Uuringuga tehti kindlaks, et need mõju kolm liiki kattuvad enam-vähem erinevate Euroopas esinevate töösuhete mudelitega. Tugevaim mõju ilmneb nendes Põhja- ja Lääne-Euroopa riikides, millele on iseloomulikud tugevad ametiühingud ja tööandjate organisatsioonid.

Järeldused

Sotsiaalpartnerite organisatsioonid pakuvad juba teatavaid uuenduslikke lähenemisviise, püüdes rahuldada uusi vajadusi ja uurida tegutsemisvabadust, mida võimaldavad viimased töösuhete süsteemide reformid. Siiski tuleks hinnata nende lähenemisviiside täpset ulatust ja mõju; meetmeid, mis aitaksid hinnata praegust tegevust ja kavandada muid kasulikke arengusuundi, saaks välja töötada nii riigi kui ka sektori tasandil.

Tunnistatakse sotsiaaldialogi protsessi tugevdamise vajadust. Jällegi aitaksid sektori või riigi tasandil kavandatud meetmed suurendada sotsiaalpartnerite suutlikkust reageerida uutele teemadele ja lahendamist vajavatele probleemidele.

Sotsiaalpartnerite uuendusliku potentsiaali, samuti sotsiaaldialogi juured on nende iseseisvuses – ja seda tuleks toetada.

Tööhõiveteemade kõrval peaksid poliitikakujundajad toetama ja tugevdama sotsiaalpartnerite ja sotsiaaldialogi rolli, kui arutatakse peamisi väljakutseid, mis seisavad Euroopa ühiskondade ees.

Lisateave

Aruanne *Sotsiaalpartnerite uued teemad, uued vahendid ja uuenduslikud tavad* on aadressil <http://www.eurofound.europa.eu/publications>

Lisateave: Isabella Biletta, teadusjuht, ibi@eurofound.europa.eu